

Lutki

za kublarki a kublarjow

2022 | 3

Žaběra z knihu »Kak je jěžik Kałačík skónčnje spać nawuknył«

—> w zbérce

Wroblik Frido a jeho přećeljo,

Jěwa-Marja Čornakec,

2020, 12,90 €

Dźěćom da so móžnosć,

- dokladnje hladać a słuchać,
- zajim na knihach a radosć na powědanju stawizničkow wuwiwać,
- aktiwnje připosłuchać a nonverbalne formy zwuraznjenja wuwiwać (rěč čěla, mimika, gestika atd.),
- w rozmohwje swoje začuća, měnjenja, myслe, dožiwjenja atd. zwuraznjeć,
- prawidla za wjedźenie rozmoły zeznawać a nałożować (druhim připosłuchać, při tym do woči hladać, wurěčeć dać, při temje wostać atd.),
- so na swójske nazhonjenja dopominać a wo nich rěčeć,
- swój słownisk rozszerjeć a nowe zapřijeća prawje wužiwać,
- swój sadotwar diferencować.

Pokiwy za zhromadne wobhladanje knihu

Dźěći a kubłarka rozmołówjeja so wo knize. Tu někotre wubrane příklady:

- Rozmołwa móže so wot wobsaha knihi wotchileć, hdyž dže na příklad wo swójske dožiwjenja:

str. 56/57 Što činitaj jěžik Kałačík a wroblik Frido? Čehodla wroblik Frido tak čornje hlada? Što čini jěžik Kałačík? Što sej wón myslí? Sy so tež hižo raz zazłobił/-a? Kak je so to stało? Što sće potom činili? ...

- Pytajće za detailemi na wobrazach a pomjenujće je:

str. 62/63 Kotre zwěrjatka widžiš, kiž móža lětać? Kotre zwěrjatka widžiš, kiž su we wodže žiwe? Štó ma żołte cholowčki? Štó ma dwě wuši? Štó ma dołhu wopušku? Štó ma dwě pisanej křidlešće? Štó ma šesć nóżkow?

- Dajče džěči hódač a pytač:

str. 62/63 Hdže je žabka? Kelko mrowjow tu łazy? ...

- Pomjenujče předmjety, zwěrjata abo rostliny a jich barbu:

str. 60/61 suwadło, hnězdo, štomowa budka, pjeršć, mosćik do wody, gingawa, rohodź, potač, wódna lilja, hrib, paproć, lisćowc, ...

- Wopisajče wobraz a tworče dołhu sadu:

str. 58/59 Kublarka započina tak:

Hladam na wobraz a widzę jěžika Kałačika. Džěčo praji: Hladam na wobraz a widzę jěžika Kałačika a małeho šlinka. Druhe džěčo praji: Hladam na wobraz a widzę jěžika Kałačika, małeego šlinka a żoły mlóč. Kóžde džěčo wospjetuje sadu a přida další detail z wobraza.

- Pytajče adjektiwy:

str. 56/57 kały, jěžik, spěšna (mała, přečelna, luba) myška, pisany (wysoki, stary, rozhałzkowany) štom, ...

Námjety za poħlubšacu zaběru z knihu

→ tema: přečelstwo

Štó su twoji přečeljo?
Čehodla trjebaš přečelow?
Što so či na nich lubi?

→ tema: kopańca

Čehodla so jězik Kałačik puzoli?
Što so jemu njelubi?
Čehodla dyrbimy fairnje hrać?

→ tema: złoby

Što jězik Kałačik ze złobami čini?
Što jeho přečeljo činja?
Što jeho přečeljo snano mysla?
Su woni z tym přezjedni? Što přečeljo praja?
Što činiš, hdyz so tebi něsto njelubi?

→ tema: mi so njecha spać

Čehodla nochce jěžik Kałačik spać?
Što myška Pip-pip namjetuje?
Njecha so tež tebi druhdy spać?
Čehodla nochces spać?
Što potom činiš?

→ tema: druhim pomhać

Čehodla je myška jěžikej pomhała?
Kak je myška jěžikej pomhała?
Kak su druhu zwěrjatka jěžikej pomhali?
Sy ty hižo někomu pomhał/-a?
Što je so stało?

Dzěle čěla

Dzěle čěla su při zažnym wuknjenju jara wažna tema. Dokelž trjebaš dzěle čěla při kózdej aktiviće, maja dzěći wěscé wědžeć, kak so pomjenuja.

→ pomocne srđki:

- šablona myški
- kartki z džělemi čěla
(kopěrowanska
předloha »Dzěle čěla«*)

* link: www.witaj-sprachzentrum.de/

obersorbisch/zeitschriften/lutki/

→ 2022, → Lutki 3-2022, → Kopiervorlage:

Dzěle čěla.pdf

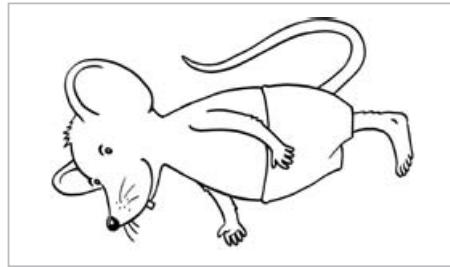
→ wotběh:

Dzěći sedža w kole na zemi a kublarka pokaza jim přihotowanu šablonu z kartkami. Kublarka pomjenuje wšitke dzěle čěla myški serbsce.

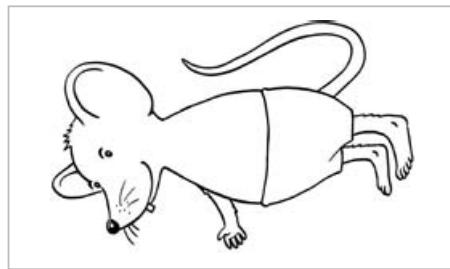
Jeli su nowe słowa pódla, je dzěći wospjetuju. Kublarka kartki změša na zemi wosrjeď koła. Kublarka wuzwoli sej dzěćo a praji jemu, što ma pytać. Potom dzěćo kartku na wotpowědny džěl čěla połoži.

Jedna wariantja je, zo sej dzěći pytany džěl přivołaja. Hišće naročnišo je, hdyz kublarka abo dzěćo džěl njepomjenuje, ale wopisuje.

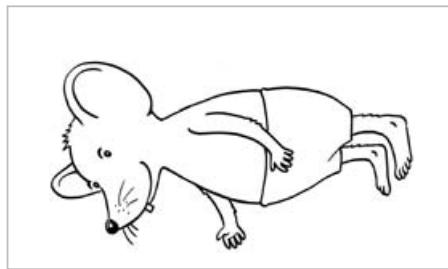

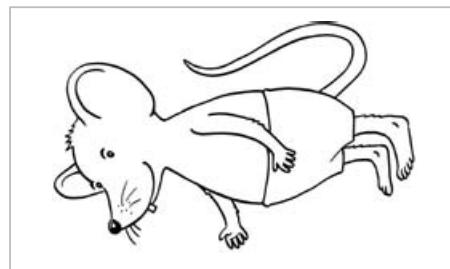
noha

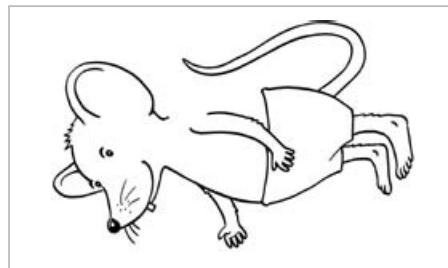
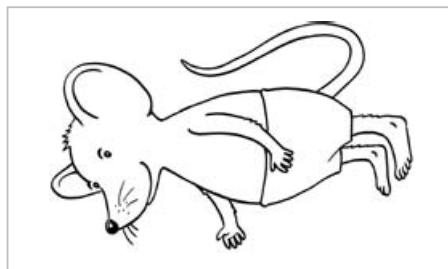
ruka

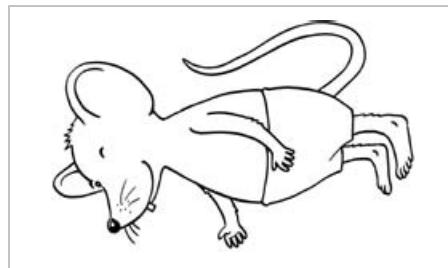
wopuszka

zub

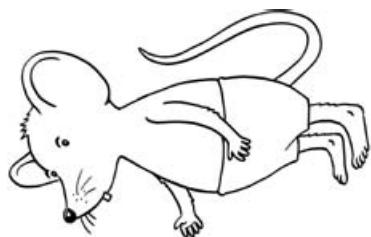

chrubiet

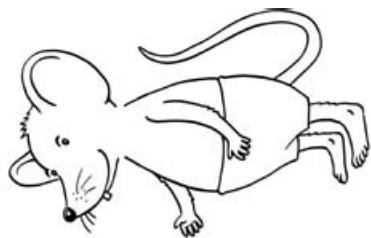

wóčko

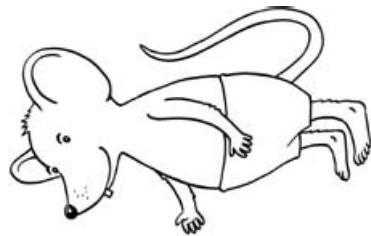
Što faluje?

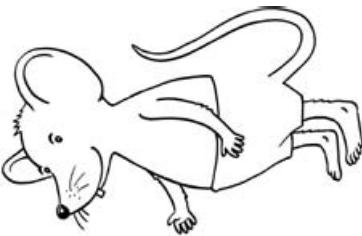
huba

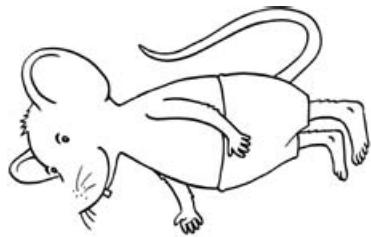
šijá

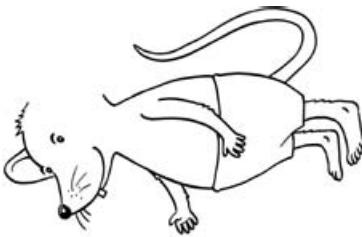
kosmy

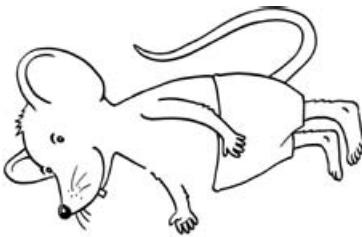
ritka

nós

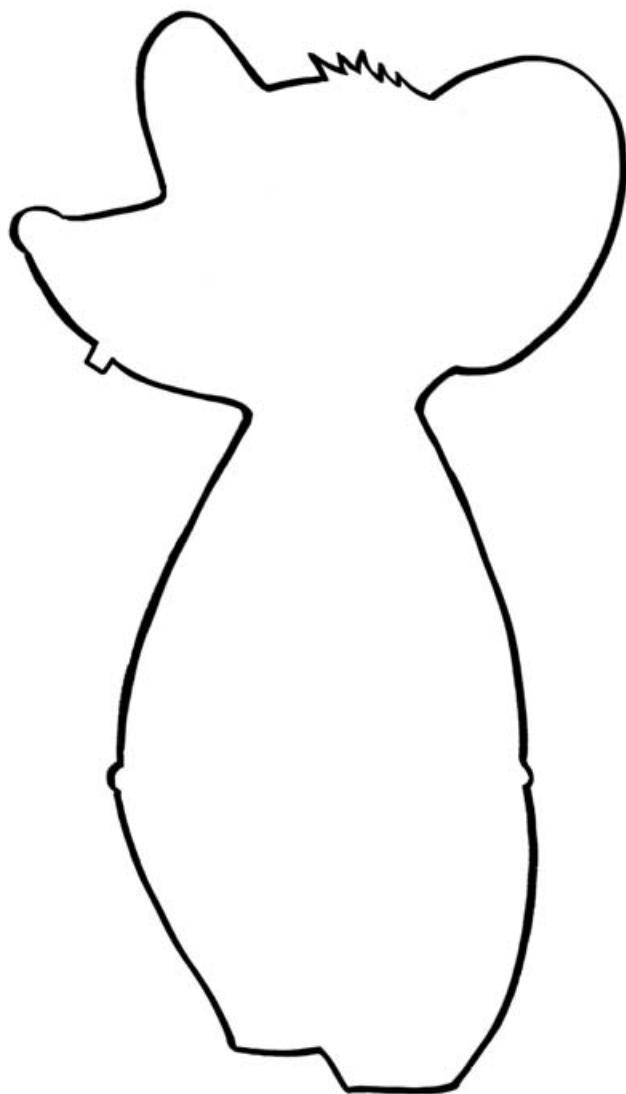

wucho

brijuch

Džéle čěta

Što faluje?

Dźěći lubuja wudospołnjace zwučowanja abo pytanje rozdželov. Tuta aktiwita je lóštna, wužaduje logiske myslenje a spěchuje koncentraciju.

→ pomocne sředki:

- kopěrowanska předloha z wjacorymi wobrazami myški
(kopěrowanska předloha »Što faluje?«*)

→ wotběh:

Kóžde dźěčo dóstanje kopěrowanskú předlohu z wjacorymi wobrazami. Prěni wobraz na papjerje je kompletny, ale na kóždym dalším faluje dźěl čěla. Dźěći dyrbja spóznać, kotry dźěl čěla na kotrym wobrazu faluje. Njech dźěl prawje serbsce pomjenuja a po tym tež namoluja. Kubłarka kontroluje, radži dźěćom a so jich praša.

* link: www.witaj-sprachzentrum.de/obersorbisch/zeitschriften/lutki/
→ 2022, → Lutki 3-2022, → Kopiervorlage: Što faluje?.pdf

Na zelenej łuce pódla štomoweje budki (stawizna za masažu)

Stawizna za masažu njetrjeba so stajne kruće po wěstym tekscé měć, ale móže so spontanje změnić, cyle po aktualnych doživjenjach dźěći.

→ wotběh:

Wutworja so poriki. Jedne dźěčo lehnje so na brjuch. Tamne dźěčo sydnyje so tak pódla, zo dosahnje derje chribjet partnera. Kubłarka předstaji pomału jedne zwěrjatko po druhim. Dajće dźěćom dosć časa, same pohiby zwěrjatow »wunamakać«.

»Předstajće sej, waš chribjet je zelena łuka ze štomowej budku. Tu je wjele małych zwěrjatkow. Wone běhaja wšudže po łuce tam a sem a pytaja picu abo schow. Někotre so prosče jenož wuchodžuja. Hdyž cyle dokladnje kedžbuješ, móžeš zwěrjata na chribječe čuć.

→ dale hlej tabulka str. 6

<p>Šlink lěze cyle pomału po łuce. To traje cyłu chwilu, doniż swój cil njedocpěje.</p>	<p>(z porstomaj mjechko a pomału přez chribjet sunyč)</p>
<p>Mrowje maja přeco nuznje. Wone běhaja wotlěwa doprawa spěšnje tam a sem. Kedźbuj raz, je jich cyle wjele!</p>	<p>(wšitke kónčki porstow běhaja spěšnje po chribječe)</p>
<p>Tam příndźe myška Pip-pip. Wona běži nalěwo a čucha – naprawo a čucha – dele a čucha a horje a čucha.</p>	<p>(z porstomaj lochce po chribječe běhać)</p>
<p>A štó je tam? Žabka Šlapka skaka na trampolinje wysoko – a wyše – a hišće wyše. To so jej wulkotnie lubi.</p>	<p>(tři porsty hromadže tlóćić a we wulkich skokach po chribječe so hibać)</p>
<p>Tola něchtó hišće faluje. Ach haj, jězik Kałačik. Ze swojimi krótkimi nóžkami njemóže tak spěšnje běhać kaž mrowje.</p>	<p>(pomału z porstami po chribječe běhać)</p>
<p>Ow, nětko přileći wroblík Frido. Wón je cyle hlódny a pyta w trawje symješka abo małke wački.</p>	<p>(z jednym porstom na wšelakich městnach dypać)</p>
<p>Čujeće wy to tež, jak skopčki z wulkimi skokami po łuce skakaja?</p>	<p>(z cyłej ruku dźělać – runostajnje na rozdželných městnach chribjeta přizemić a z lochkim ćišćom zaso wotskoćić)</p>
<p>Šwjerče su tež na zelenej łuce. Wone njemóža lětać. Ale šwjerče běhaja cyle spěšnje tam a sem.</p>	<p>(wšitke kónčki porstow běhaja spěšnje po chribječe)</p>
<p>Tam příndźe tołsty, tučny bruk – wón so samo při łażenju čumpa.</p>	<p>(knyski (Knöchel) lochce přesadžene stajić)</p>
<p>Mjetelčka leći nimo a trawa na łuce so we wětřku čumpa.</p>	<p>(cyle zlochka z porsíkom po chribječe šmórnyć a wotzběhnyć)</p>

Dalše zwěrjatka po dźěćacym přeću zwoprawdžić ...

Po chwilce so róle změnja a druhe dźěćo dožívja zwěrjatka na zelenej łuce
na swojim chribječe.

Námety za ďalšu zaběru z tematiku

Stawiznička z pohibami

Stawizna z pohibami wobsteji z teksta, kotryž so z wotpowědnymi pohibami přewodźa. Hdyž so stawizna prěni raz přewjedźe, je radžomne, zo kublarka najprjedy wotpowědnú tekstuowu pasažu předčita a potom pohib jasne přestají, zo móhli jón džéci napodobnić. Na někotrych městnach přestajenje pohiba tež scyla trébne njeje, dokelž su džéci hižo wot samo aktiwne a slyšane pantomimisce přesadźeja.

→ wotběh:

Lěčo je a slónčko swjeći, wonka rjenje čoplo je.

(z woběmaj rukomaj wulke slónco do powětra molować, sej čoło trěć)

Mały jěžik Kałačik běha po zahrodze, wón čucha tu a čucha tam.

(z porstami po swojej ruce tam a sem běhać, slyšomnje čuchać)

Bórze příndže nazyma. Wětrik mócnje duje a jěžikej póčnje zyma być.

(jara duć, sej ruce rybować)

Nětko dyrbi jěžik Kałačik so porjadnje najěsc. Hm, muški, wački a šlinki jemu najlepje słodźa.

(z rukomaj spěšnje a wjele jěsc, z woběmaj rukomaj tolsty brjuch pokazać a sej jón majkać)

Z liscom, suchej trawu a małymi hałzkami twari sej jěžik Kałačik swoje zymske borleško.

(z rukomaj małe hnězdo napodobnić)

Tu móže cylu zymu kruče spać.

(ruce hromadže položić, na ličko dzeržeć a woči začinić)

Slyšiće, kak jěžik Kałačik smorči?

(wótře smorčeć)

Picowanje zwěrjatow

Zaměr tuteje hry je, pola džéci kmanosć spěchować, zwuki derje rozeznawać. Džéci zzučuja fonologiske wědomje, to rěka: kedžbliwje připosuchać, zwuki abo słowa wusłyšeć a rozeznawać. Štóż je na rjedże, derje připosucha a zwěrjatko jenož pola eksaktnje jenak klinčacych słowow picuje.

→ pomocne sředki:

- lisčina z porikami podobnje klinčacych a identiskich słowow
- škla z małymi kamuškami abo kulkami
- myška, jěžik abo žabka z płata abo plastiki

→ wotběh:

Najprjedy smědža sej džěći zwěrjatko wuzwolić, kotrež chcedža »picować«. Džěći sedža w kole a jedne po druhim je na rjedže. Kubłarka praji: »Hladajće, naša myška (abo druhu zwěrjatko) je cyle jara hłodna! Směče ju picować. K tomu dam wam přeco kamušk a praju dwě słowje. Słowje stej druhdy cyle podobnej, njejstej pak přeco dokladnje jenakej. Słuchajće dokladnje! Naša myška dóstanje žratwu jenož, hdźy słowje cyle jenak klinčitej.« Kubłarka wupraji słowny porik wótře a jasnje a džěco same rozsudži, hač dóstanje zwěrjatko picu abo nic. Je-li so džěco wopak rozsudžiło, njesłodži pica a příndže zaso do šklě. Nětko je přichodne džěco na rjedže.

→ słowne poriki:

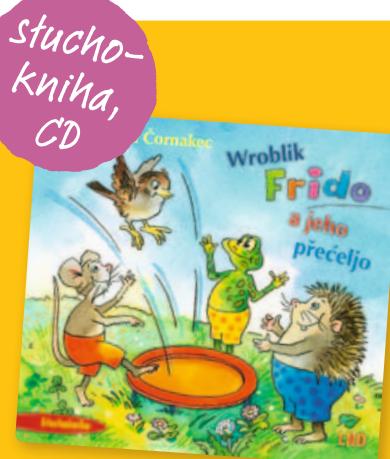
jěžik – jěžik	hat – šat
mjetelčka – mutlička	mrowja – murja
kwětka – ščetka	korbik – korvik
žabka – žabka	šwjerč – šwjerč
myška – muška	łuka – ruka
štom – dom	wroblík – wroblík
trawa – trawa	

awtorka: Manuela Smolina

Wroblík Frido a jeho přečeljo

awtorka: Jěwa-Marja Čornakec
ilustrował: Günter Wongel

Ludowe nakładnistwo
Domowina
nowonakład za 2023
planowany

WITAJ

Rěčny centrum
Rěčny centrum
Sprachzentrum
Language Centre

LUTKI – 21. lětník

Cyłkowne zhotowjenje:

Domowina – Zwjazk Łužiskich

Serbów z. t., Rěčny centrum WITAJ

redaktorka:

Weronika Butendeichowa

Rěčny centrum WITAJ

Póstowe naměsto 2,

02625 Budyšin

telefon: (0 35 91) 55 04 00

e-mail:

sekretariat@witaj.domowina.de

ilustracije:

Martina Burghart-Vollhardt

fota: Jacek Skrok/Shutterstock.com
(titulák); LND (str. 2, 8)